

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060103

DOM
2019-09-04
Stockholm

Mål nr
M 12321-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-11-29 i mål M 5282-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. M.H.

2. N.B.

3. O.S.

Ombud för 1–3: Advokat P.E. och biträdande jurist J.W.

Motpart

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun

SAKEN

Föreläggande om återställande av mark på fastigheten XX i Knivsta kommun

Dok.Id 1513565

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Mark- och miljööverdomstolen avslår begäran om syn.
 2. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom upphäver Mark- och miljööverdomstolen Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommuns beslut den 19 januari 2016, § 12, dnr 2014-000729.
-

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

M.H., N.B. och O.S. har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommuns föreläggande den 19 januari 2016.

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i Mark- och miljööverdomstolen utvecklat sin talan i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anförts i tidigare instanser.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Föreläggandet

Nämnden har förelagt M.H. att, i egenskap av fastighetsägare till XX i Knivsta kommun, ta bort grus, sten och jord enligt beskrivning och inom ett område som redovisas i bilaga 1 till föreläggandet. Föreläggandet har förenats med vite.

I bilaga 1 till föreläggandet ges en beskrivning av återställande av strandskyddat område på ön Skallan. Bilagan innehåller två flygfoton över området. Det övre fotot är från år 2014 och visar hur området ser ut efter utfyllnaden. På detta fotot har vissa markeringar gjorts. Det nedre fotot från 2008 ska visa hur området såg ut innan några åtgärder vidtagits. På det övre fotot har följande text lagts in:

”Inom röstreckat område ska grus, sten och översta jordskiktet tas bort så att området får samma area och sluttning som innan utfyllnaden. Se flygfoto från 2008 nedan. Den nya strandlinjen ska återställas till den blåa linjen.

Grus och översta jordskiktet ska tas bort så att det blir en naturlig sluttning ner mot strandlinjen (se pilar). Jorden ska först tas bort för att återskapa sluttningen, men kan sparas för att användas som ett tunt ytlager på återställd mark efter att grus och sten tagits bort.

Inom grönstreckat område kan marken vara som den är. Den matjord som nu finns där kan vara kvar.”

Föreläggandet har skrivits in i fastighetsregistret. Då fastigheten under processen sålts till O.S. och N.B. har de tillåtits att inträda som parter i målet.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Av praxis (se bl.a. RÅ 1994 ref. 29 och HFD 2017 ref. 21) framgår att det av en myndighets föreläggande och förbud som förenats med vite med erforderlig tydlighet ska kunna utläsas vilka åtgärder som den enskilde ska vidta.

I föreläggandet anges att grus och översta jordskiktet ska tas bort så att det blir en naturlig sluttning ner mot strandlinjen. Med uttrycket ”naturlig sluttning” kan det inte anses klart och tydligt framgå vilket resultat nämnden förväntar sig att fastighetsägaren ska uppnå för att föreläggandet ska anses vara uppfyllt. Visserligen har nämnden i beslutet räknat upp vilka åtgärder fastighetsägaren ska vidta men det framgår varken av beslutstexten eller bilagorna vilken lutning på sluttningen som området slutligt ska få. Fotona i bilaga 1 är flygfoton där det inte är möjligt att utläsa vilken lutning på sluttningen området tidigare haft. Det saknas vidare situationskartor eller liknande där det framgår hur nämnden vill att sluttningen ska se ut efter återställandet.

Det är därmed oklart vilket resultat fastighetsägaren ska uppnå för att föreläggandet ska anses vara uppfyllt. Nämndens föreläggande uppfyller alltså inte de krav på klarhet och tydlighet som följer av praxis. Beslutet är utformat på ett sådant sätt att de olika åtgärderna inte går att särskilja från varandra varför föreläggandet i dess helhet ska upphävas.

Då föreläggandet upphävs på formella grunder gör Mark- och miljööverdomstolen bedömningen att det är obehövt med syn på fastigheten.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Gösta Ihrfelt, referent, Johan Svensson och Margaretha Gistorp.

Föredragande har varit hovrättsfiskalen Emil von Schinkel.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-11-29
meddelad i
Nacka

Mål nr M 5282-17

PARTER

Klagande
M.H.

Ombud: Advokat P.E.

Ombud: Biträdande jurist J.W.

Motpart

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2017-08-28 i ärende nr 505-1751-16, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om återställande inom strandskydd på fastigheten XX

DOMSLUT

1. Mark- och miljödomstolen avslår yrkandet om syn.
 2. Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet. Tiden för fullgörandet av föreläggandet flyttas dock fram på så sätt att de förelagda åtgärderna ska vara utförda senast den 31 mars 2019. Tiden för det löpande vitet justeras så att det löpande vitet börjar falla ut först om föreläggandet inte är uppfyllt den 1 april 2019.
-

Dok.Id 565545

Postadress
Box 69
131 07 Nacka

Besöksadress
Sicklastråket 1

Telefon
08-561 656 40

E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se
www.nackatingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

BAKGRUND

Bygg- och miljönämnden i Knivsta kommun (nämnden) beslutade den 19 januari 2016, § 12, dnr 2014-000729, att förelägga M.H., 1977-06-02, i egenskap av fastighetsägare till XX:

1. att ta bort grus, sten och jord enligt beskrivning och inom ett område som redovisas i bilaga 1 senast den 30 juni 2016.
2. att arbetet enligt punkt 1, som innebär grävande i vatten ska vara utfört före den 1 april 2016.
3. att grävningsarbeten i vatten inte får ske under perioden 1 april till och med 30 juni 2016 pga. eventuell grumling som kan skada växt- och djurliv.
4. att sten och grus som avlägsnas körs till lämplig mottagningsplats för schaktmassor senast den 30 juni 2016.
5. att de avlägsnade massornas art, volym och destination ska redovisas för tillsynsmyndigheten senast den 30 juni 2016.

Bygg- och miljönämnden beslutade vidare att föreläggandet är förenat med löpande vite på 150 000 kr för varje påbörjad kalendermånad som området inte har återställts färdigt fr.o.m. 1 juli 2016.

Nämndens beslut överklagades till Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen) som i beslut den 28 augusti 2017 endast ändrade beslutet på så sätt att tidpunkten då de förelagda åtgärderna ska vara utförda flyttas fram till senast den 30 november 2017. Tiden för det löpande vitet justeras så att det löpande vitet börjar falla ut först om föreläggandet inte är uppfyllt den 1 december 2017.

M.H. (fastighetsägaren) har nu överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN

M.H. har i första hand yrkat att mark- och miljödomstolen undanröjer beslutet i dess helhet, i andra hand att beslutet inte ska förenas med vite, samt i tredje hand att det vite som beslutet förenats med ska nedsättas.

M.H. har vidare yrkat ersättning för sina ombudskostnader med ett belopp som senare kommer att anges.

Slutligen har M.H. yrkat att mark- och miljödomstolen ska hålla syn på platsen.

Nämnden har, som det får förstås, motsatt sig de framställda yrkandena.

UTVECKLING AV TALAN

M.H. har i allt väsentligt åberopat detsamma som hos länsstyrelsen. Han har anfört i huvudsak följande.

M.H. har redan efterkommit samtliga åtgärder som förelagts honom Under februari och mars 2016 har han forslat bort grus, sten och jord. Han har också strött ut ett tunt jordlager över den del av området som utgörs av land. Han har också utfört grävningar i vattnet för att återskapa den ursprungliga strandlinjen. Området har således återfått det utseende som beslutet syftar till att åstadkomma. Detta har också dokumenterats med fotografier.

Nämnden har angett att vattendjupet i det aktuella området är för grunt. Mälarens vattendjup varierar emellertid med ca 1 meter mellan olika årstider och år. Det aktuella området ligger i Moraviken i den del av Mälaren som kallas Ekoln. Där kan vattenståndet variera ännu mer, upp till 1,5 m. Vid tidpunkten för nämndens platsbesök, den 6 november 2017, var vattenståndet till följd av en extremt torr sommar och höst mycket lågt. Av föreläggandet framgår inte heller vilket vattendjup som ska åstadkommas inom det aktuella området. Moraviken är vidare

mycket grund och botten består av dy. Strömmar och vind medför därför att botten ständigt förändras, vilket även påverkar bottendjupet i området. Vid ett annat vattenstånd hade inte heller de stenar som nämnden angett sticker upp ur vattnet syns. Det bestrids också att det så som nämnden har angett inte har skapats någon mjuk sluttning ned mot vattnet.

Knivsta kommun har meddelat tillstånd för att anlägga ett reningsverk för avloppsvatten i området den 18 april 2016, dvs efter att M.H. efterkommit det nu aktuella föreläggandet. Nämndens påstående om att det har anlagts en stenkant avser såvitt M.H. förstår en del av stenkistan som hör till reningsverket. M.H. bestrider vidare att det skulle ha anlagts en blomrabatt i området

M.H. har vidare inte haft rådighet över hela det område som föreläggandet avser. Det är ostridigt i målet att de åtgärder som föreläggandet syftar till att återställa inte vidtagits av M.H.. Det är också ostridigt att det aktuella området till stor del ligger utanför M.H.s fastighet. Det saknas därför laglig grund för att förelägga M.H. att vidta åtgärder på det sätt som skett.

Föreläggandet uppfyller inte heller kraven på tydlighet. Instruktionerna i föreläggandet består av ett flygfotografi med tillhörande text. Av föreläggandet framgår endast att M.H. ska avlägsna en stor mängd sten, grus och jord, att han ska åstadkomma en strandlinje i enlighet med det blåa strecket och att jord kan strös ut över den del av området som ligger på land. Det framgår dock inte vilken mängd sten, jord och grus som ska tas bort, vilken specifik lutning ned mot vattnet som ska åstadkommas eller exakt var strandlinjen ska gå (det saknas exempelvis måttangivelser vad gäller hur många meter längre in på land den nya strandlinjen ska gå). Så som föreläggandet är utformat är M.H. därför utelämnad till nämndens subjektiva och skönsmässiga bedömningar.

M.H. har vidare alltid haft för avsikt att följa föreläggandet. Eftersom M.H. inte har tredskats med att följa beslutet och därtill gjort vad som kan

krävas av honom när markförhållandena i området blev kända ska beslutet inte förenas med vite. Vitets storlek och det faktum att det är löpande måste vidare anses oproportionerligt i förhållande till hur angeläget det är att återställningsarbetena vidtas omgående.

Nämnden saknar vidare kunskap om områdets tidigare utseende. Områdets utseende har förändrats kraftigt över tiden och det enda underlag som ligger till grund för beslutet är två flygfotografier. Dessa fotografier är tagna på hög höjd och kan möjligen tjäna som underlag för att bedöma strandlinjens utformning vid tidpunkterna då de är tagna. Däremot säger de ingenting om vad som är områdets ursprungliga skick eller hur området ser ut från marken. De åtgärder som M.H. har vidtagit måste ses mot bakgrund av att området ständigt ändrar utseende över tiden. Av de bilder som har getts in i målet framgår t.ex. att den strandlinje i form av ett ”liggande C” som M.H. har ålagts att återställa långt ifrån alltid har funnits i området. Att området ständigt skiftar karaktär innebär att det som mark- och miljödomstolen eventuellt skulle kunna uppfatta som avvikelser från instruktionerna inte per automatik kan läggas M.H. till last vid bedömningen. Mot bakgrund av att området ständigt ändrar utseende är det vidare endast möjligt att under en mycket kort tidsperiod åstadkomma ett visst utseende på området. Detta förhållande kan emellertid inte utnyttjas av nämnden för att ständigt påstå att föreläggandet inte efterlevts.

För att en kommun eller någon annan ska ha rätt att besluta om föreläggande gentemot nuvarande ägare av fastigheten krävs att det är skäligt. En avvägning ska därvid ske mellan å ena sidan hänsyn till naturvården, samt å andra sidan den enskildes intresse. Eftersom de åtgärder föreläggandet avser vidtogs av den tidigare fastighetsägaren, eftersom varken Knivsta kommun eller M.H. kände till markförhållandena i området samt eftersom M.H. uttryckligen och genomgående har deklarerat att han avser att följa föreläggandet är föreläggandet oskäligt betungande.

Två av ledamöterna i nämnden, B.E. och K.G., har vid upprepade tillfällen offentligt påtalat sin aversion över att ett hus över huvud taget har byggts på den aktuella fastigheten. De har också insinuerat att den tidigare ägaren, bostadsrättsföreningen Vitsjön, och M.H. skulle ha verkat i maskopi för att undgå att betala vite. Dessa påståenden är grundlösa. De visar också tydligt att M.H. inte fick en objektiv prövning av sin sak i nämnden. Beslutet ska därför upphävas redan på den grunden att det föreligger omständigheter som är ägnade att rubba förtroendet för B.E.s och K.G.s, och därmed även nämndens, opartiskhet i ärendet.

Nämnden har beretts möjlighet att besvara överklagandet och har i korthet anfört att de vidhåller att vitesföreläggandet inte är uppfyllt och har anfört sammanfattningsvis följande.

Vid en inspektion som nämnden utförde på fastigheten den 6 november 2017 har nämnden konstaterat att det aktuella området var delvis bearbetat men inte återställt. Det fanns en mycket grund vattenyta med ett vattendjup på någon eller några cm inom den del av området som material hade grävts bort och stenar sticker upp ur vattnet på olika platser. Den tidigare hårdgjorda ytan är vidare fortfarande huvudsakligen plan och avslutas brant med stora stenblock och en anlagd stenkant ovanför vattenbrynet. Det har således inte heller gjorts någon mjuk sluttning ner mot vattenbrynet för att återskapa strandängen. Vid besöket fanns också sprängsten och andra massor, t.ex. betong och tegel, som kommer från BRF Vitsjöns åtgärder för att hårdgöra ytan kvar i strandlinjen. Strandlinjen skiljer sig således väsentligt från hur den såg ut före de åtgärder som BRF Vitsjön vidtog för att hårdgöra ytan.

Vad gäller det som har anförts avseende att den stenkant som har anlagts hör till stenkistan som hör samman med det tillståndsgivna reningsverket krävs ingen stensamling efter efterpoleringen, som består av en Infiltration, för att den tillståndsgivna avloppsanläggningens funktion ska uppfylla gällande krav.

Vid inspektionen i november 2017 noterade nämnden vidare att det hade anlagts en blomrabatt med rosa blommor i området. Vid uppföljande inspektion den 17 maj hade rabatten utvecklats ytterligare.

Det ifrågasätts inte att M.H. har uppfyllt föreläggandet i den del som avser redovisning av destinationerna som de redan bortförda massorna har fraktats till.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut samt nedan.

Syn

Av 3 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar framgår att domstolen ska hålla syn på stället om det behövs. Mark- och miljödomstolen anser att målet är tillräckligt utrett utan att syn på platsen behöver hållas. Yrkandet om syn ska därför avslås.

Föreläggande om återställande med äventyr om vite

Ett vitesföreläggande ska vara riktat till en eller flera namngivna fysiska eller juridiska personer (adressater). Vite får enligt 2 § lagen (1985:206) om viten inte föreläggas om adressaten kan antas sakna faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Den fråga som mark- och miljödomstolen initialt har att ta ställning till är således om klaganden är att beakta som ansvarig för utfyllnaden och därmed rätt adressat av föreläggandet. Mot bakgrund av vad som framkommit i målet gör mark- och miljödomstolen ingen annan bedömning än den länsstyrelsen gjorde i det tidigare målet avseende att M.H. är rätt adressat för föreläggandet. M.H. är därmed att anse som ansvarig för utfyllnaden och har haft faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Mot bakgrund av vad som framkommit i målet anser mark- och miljödomstolen även att nämnden vid tidpunkten för föreläggandet har haft skäl förena detta med ett löpande vite, samt att det av nämnden beslutade vitesbeloppet är rimligt.

Fastighetsägaren har invänt att föreläggandet saknar saklig grund mot bakgrund av föreläggandet numera har fullgjorts. Nämndens beslut gäller ett föreläggande med vite om återställande efter utfyllning i mark och vatten inom ett område där strandskydd gäller. Av aktmaterialet framgår att viss rättelse har utförts och under målets handläggning har förtydliganden skett i fråga om bland annat masshantering. Nämnden vidhåller dock att föreläggandet inte är uppfyllt.

Med stöd i det omfattande material som är ingivet i målet bedömer mark- och miljödomstolen att det område som framgår av bilaga 1 till nämndens beslut inte i sin helhet är återställt, vare sig i vatten eller i mark. Mark- och miljödomstolen delar därmed den bedömning som nämnden har gjort i denna del. Föreläggandet är enligt mark- och miljödomstolens uppfattning också tillräckligt preciserat och ändamålsenligt utformat. Det saknas därmed skäl att upphäva föreläggandet med anledning av vad som har anförts rörande att M.H. redan efterkommit föreläggandet eller att föreläggandet är otydligt utformat.

Domstolen delar också länsstyrelsens bedömning i fråga om rådighet samt att nämnden inte varit jävig vid beslutet om föreläggandet. Inte heller vad som i övrigt har anförts förändrar den sammantagna bedömningen att det inte föreligger skäl att upphäva föreläggandet. Överklagandet ska därför avslås.

Eftersom tiden för när rättelse skulle vara genomförd finner mark- och miljödomstolen att tidpunkten då de förelagda åtgärderna ska vara utförda flyttas fram till senast den 31 mars 2019. Tiden för det löpande vitet justeras så att det löpande vitet börjar falla ut först om föreläggandet inte är uppfyllt den 1 april 2019.

Yrkande om ersättning för ombudskostnader.

Någon rätt till kostnadsersättning föreligger inte i denna typ av mål. Något preciserat yrkande har inte heller framställts och mark- och miljödomstolen finner inte skäl att bereda klaganden möjlighet att framställa ett sådant. Yrkandet om ersättning för ombudskostnader ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 20 december 2018.

Bjarne Karlsson

Ola Lindstrand

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlsson, ordförande, och tekniska rådet Ola Lindstrand. Föredragande har varit beredningsjuristen Emil Carlborg.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.